

РЕЦЕНЗИЯ

от

проф. Албена Иванова Димова

катедра „Пиано и акордеон“,

факултет „Музикална педагогика“,

Академия за музикално, танцово и изобразително изкуство – Пловдив

по конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“ по пиано в професионално направление „Музикално и танцово изкуство“, шифър 8.3., обявен в ДВ, брой 71 от 13.09.2016 г. за нуждите на катедра „Пиано“ към Теоретико - композиторски и диригентски факултет – Национална Музикална Академия „Проф. Панчо Владигеров“ - София

с единствен кандидат

главен асистент д-р Елена Антонова Дикова

Елена Дикова е пианистка с авторитетна изпълнителска кариера и неоспорими заслуги за съхраняването на високите професионални стойности в българското клавирно изкуство. Наследила една великолепно музикантска традиция, тя поддържа духа ѝ с последователна настойчивост и създава от ценностите и критериите ѝ естествена среда за своето дарование. Като солист и участник в различни камерни ансамбли успешно се представя в България, Франция, Австрия, Италия, Унгария, Чехия, Словакия и Македония. Инструменталните ѝ качества, широкият репертоарен хоризонт, проникновените трактовки и убедителни сценични резултати неизменно оставят впечатления за ерудиран интерпретатор с изискан вкус и разпознаваема индивидуалност.

Елена Дикова завършва с отличие и златен медал СМУ „Любомир Пипков“ в класа по пиано на проф. Милена Куртева. Висшето си образование получава в НМА „Проф. П. Владигеров“ в класа по пиано на проф. Антон Диков. След дипломирането си завършва и двугодишен майсторски клас при именития наш пианист и педагог, а по-късно специализира във Франция при проф. Джей Готлиб и проф. Оливие Гардон /Екол Нормал, Париж/. През 1997 г. завършва публичен курс по интерпретация при проф. Доминик Мерле от Парижката Национална Консерватория. Педагогическата ѝ дейност протича основно в НМА „Проф. П. Владигеров“, където последователно е хоноруван асистент /1993 – 2000/, старши и главен асистент в Клавирна катедра /2000 – 2011/ и понастоящем главен асистент в катедра „Пиано“ към ТКДФ. В различни периоди /1993 - 2000, 2007- 2009/, както и в момента, тя преподава пиано и в НМУ „Любомир Пипков“. Много от възпитаниците ѝ са носители на престижни награди от наши и международни конкурси в Унгария, Германия, Франция, Австрия и Япония. Елена Дикова провежда

майсторски класове в различни градове на Република Македония, участва в журито на Международния конкурс за млади пианисти в Прищина, Косово /2006/ и Международния конкурс за пианисти непрофесионалисти „Vivariano“, София /2016/. За високи педагогически постижения е отличена с Диплом от Втория национален клавирен конкурс „Шуман – Брамс“ /2005/ в Пловдив. През 2015 г. тя успешно защитава дисертационен труд на тема „Творческият подход към жанра клавирен концерт в изпълнителското изкуство на Антон Диков“ и получава образователната и научна степен „доктор“ по музикознание и музикално изкуство. Концертната ѝ дейност е свързана с многобройни солово и камерни програми, изнесени у нас и в чужбина; участия в музикалните фестивали „Софийски музикални седмици“, „Софийско лято“, „ppIANISSIMO“, „АмБъл Фестивал“, „Дни на камерната музика“ в Габрово; партньорство с инструменталисти като Антон Диков, Иво Калчев, Теодора Христова, Христо Танев, Борислав Йоцов, Кремена Ачева, кuartет „Хорс“. Пианистката солира на Софийска филхармония, СО на БНР, камерен оркестър „Софийски солисти“, Разградска, Шуменска и Врачанска филхармонии под диригентството на Йордан Дафов, Пламен Джуров, Славил Димитров, Деян Павлов, Цанко Делибозов, Видон Фидетис /Гърция/ и др. Осъществила е записи за БНР и Балкантон, има издаден компактдиск с произведения за цигулка и пиано на М. Равел съвместно с цигуларката Теодора Христова и е първи изпълнител у нас на творби от Г. Арнаудов, Ал. Йосифов, Е. Елгар, Р. Хазелдайн, Д. Брубек, А. Копланд, Л. Владеско и др.

В конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“ по пиано Елена Дикова представя за рецензиране **Справка** в три раздела, която акцентира върху художественотворческите постижения и приносните моменти в изпълнителската, звукозаписната и педагогическата ѝ дейност за периода 1993 – 2016 г. В **Приложение** са добавени подробни сведения за цялостната ѝ концертна дейност, списък на конкурсни награди и по-значителните изяви на нейни студенти, информация за активната ѝ организационна и популяризаторска работа, посветена на изкуството на пианиста Антон Диков, критични статии и публикации /различни от приложените към дисертационния труд/, както и **седем компактдиска** с документални и студийни записи на нейни изпълнения. Материалите за участие в конкурса са систематизирани в тематични раздели, дават убедителна представа за творческата активност на кандидатката и са оформени в съответствие с изискванията на ЗРАСРБ и ППЗРАСРБ.

В **Първи раздел** на Справката е отразена съществена част от изпълнителската дейност на Елена Дикова. Посочени са **четири концерта за пиано /две пиана/ и оркестър** /Й. С. Бах – Концерт за две пиана и оркестър *С dur*; В. А. Моцарт - Концерт за две пиана и оркестър *Es dur* – с Антон Диков, Ал. Йосифов – Клавирен концерт № 4, В. А. Моцарт -

Концерт за пиано и оркестър *A dur*/, две солови рецитални програми с творби от Л. ван Бетовен /Соната ор. 54 и Соната ор. 31 № 1/, Ф. Шопен /Прелюди ор. 28 № 19 – 24, Полонез – Фантазия ор. 61/, Р. Шуман /Карнавал ор. 9/, Ц. Франк /Прелюд, Хорал и Фуга/, В. Стоянов /Прелюд и Ноктюрно/, осем камерни концерта в различни ансамбли /Сонатен концерт с флейтистката Кремена Ачева с произведения от Й. С. Бах, Б. Барток и Ц. Франк, Камерен концерт с кларинетиста Борислав Йоцов с творби от Ф. Пуленк и Й. Брамс, Камерен концерт с цигуларката Теодора Христова със сонати и пиеси от М. Равел, Камерен концерт „Покана за танц от двама пианисти на два рояла“ с пианиста Иво Калчев и творби на А. Копланд, Й. Крушев, С. Барбър, Кр. Тасков, А. Пиацола, Д. Брубек, Сонатен концерт с виолончелиста Христо Танев – в програмата Л. ван Бетовен, Ф. Пуленк, Д. Шостакович, Камерен концерт с участието на струнен квартет „Хорс“ и цигуларката Теодора Христова, на който са изпълнени произведения от Вл. Панчев и П. Владигеров, Два камерни концерта с Клавирни квинтети от Е. Елгар /ор. 84/, Ц. Франк /f moll/, А. Дворжак /ор. 81/ и Г. Арнаудов /„Phantasmagorias IV„Brahms versus Wagner“/ и шест премиерни изпълнения, включващи следните композитори и творби: Рос Хазелдайн – Движения /първо изпълнение в България съвместно с Венцислав Диков/, Александър Йосифов - Клавирен концерт № 4 /световна премиера/, Едуард Елгар – Клавирен квинтет ор. 84 /първо изпълнение в България/, Георги Арнаудов - Phantasmagorias IV„Brahms versus Wagner“ /световна премиера/, Дейв Брубек – Хорал и Раг към балета „Джазови акценти“ /първо изпълнение в България/, Аарон Копланд - „Били Хлапето“ - Сюита за две пиана, „Валс в събота вечер“ и „Ное – Down“ из балета „Родео“ /първо изпълнение в България/, Дмитрий Шостакович – Соната за виола и пиано ор. 147, /транскрипция за виолончело на Д. Шафран – първо изпълнение в България/.

Втори раздел на Справката включва звукозаписната дейност на Елена Дикова. Във фонда на БНР са съхранени 18 нейни изпълнения на произведения от **Й. С. Бах** /Концерт за две пиана и оркестър *C dur* с Антон Диков и оркестър Симфониета, дир. А. Андреев/, **Л. ван Бетовен** /Соната ор. 54/, **Ф. Шопен** /Полонез – Фантазия ор. 61/, **Р. Шуман** /Карнавал ор. 9/, **Ал. Йосифов** /Клавирен концерт № 4 със СО на БНР, дир. Милен Начев/, **Й. Брамс** /соната за кларинет и пиано с Б. Йоцов/, **Ц. Франк** /Прелюд, Хорал и Фуга, Клавирен квинтет с Т. Христова, Й. Димитров, Д. Гилова, Хр. Танев/, **М. Равел** /Рансодия Циганка, Соната за цигулка и пиано *posthume*, Соната за цигулка и пиано *G dur* с Т. Христова/, **Л. Пипков** /Соната за цигулка и пиано ор. 7 с Т. Христова/, **Е. Елгар** /Клавирен квинтет ор.84 с Т. Христова, Й. Димитров, Д. Гилова, Хр. Танев/, **Г. Арнаудов** /Phantasmagorias IV„Brahms versus Wagner“ с Т. Христова, Д. Гилова, Й. Димитров, Хр. Танев/, **А. Копланд** /Сюита за две пиана „Били хлапето“ с И. Калчев/, **Дм. Шостакович**

/Соната за виола и пиано ор. 147 с Хр. Танев - транскрипция за виолончело на Д. Шафран/. През 2013 г. съвместно с цигуларката Теодора Христова е издаден компактдиска „*Равел – Произведения за цигулка и пиано*“, включващ *Соната G dur; Соната Posthume, Берсьоз и Равсодия „Циганка“*.

Трети раздел съдържа информация за награди от наши и международни клавирни конкурси на студенти, обучавани от проф. Антон Дикова и Елена Дикова като негов асистент, а по-късно и като самостоятелен педагог. Тук трябва да се отбележи значимостта на тези отличия, получени на реномирани световни състезания като Международния клавирен конкурс „Ф. Лист“ в Будапеща, Международния клавирен конкурс „Й. С. Бах“, "Bösendorfer Klavierwettbewerb" във Виена, „Missouri Southern International Piano Competition“ в Джоуплин – САЩ, Международен конкурс „Млади музикални дарования“, София, Национален клавирен конкурс „Панчо Владигеров“, Шумен. Отразени са също събития, концерти, публикации и медийни участия, които са част от дело ѝ за съхраняване и популяризиране наследството на пианиста Антон Диков.

Представената за хабилизация творческа дейност обхваща различни области на изпълнителското изкуство и оформя впечатление за многообразие от художествени факти с трайно значение за музикалната ни култура. Самото изброяване на концертните програми на Елена Дикова е свидетелство за широко разгърнат изпълнителски потенциал, който припознава пианото като идеалното средство за проникване в различни слоеве на музикалната вселена. Представена е жанрово разнолика поредица от качественни творби, която вмества цялата сложна амалгама от превъплъщения на инструмента. Въпреки че пианистката заявява афинитет към съвместното музициране, аз не бих определила артистичния ѝ натюрел като камерен. Защото пианото в ръцете на Елена Дикова е въплъщение на универсалността. Солиращо или партниращо, то създава силно притегателни светове и колаборира в прекрасно равновесие, за да излъчва собствени послания и чисти емоционални субстанции. Настроено е към специфична звукова обективизация, която му осигурява гъвкаво присъствие в ансамбловите конфигурации, където е стабилен фундамент и тласък за надграждане в полето на класическата съразмерност и драматургичната цялост. В прослушаните записи на Елена Дикова присъстват силни художествени резултати. Те илюстрират способността ѝ да провежда стройно – величествени линии */Бах – Двоен концерт C dur, Ал. Йосифов – Клавирен концерт №4/*, да обединява разнородни образи и контрастни състояния */Шуман – Карнавал ор. 9, А. Копланд – Сюита за две пиана/*, да преодолява предизвикателствата на многопланови структури и сложен стилев синтез */Ц. Франк – Прелюд, Хорал и Фуга, Клавирен квинтет, Шостакович – Соната за виолончело и пиано, М. Равел –*

цигулковите опуси/. Спектърът от технически възможности на пианистката ѝ позволява да оформя изразителни звукови постройки в логично съответствие с авторския замисъл, а вътрешният ѝ камертон реагира с рафинирана чувствителност на широк обхват от образна проблематика.

Заслужава да се коментира изпълнението на Сюитата за две пиана „Били Хлапето“ от А. Копланд /с Иво Калчев/, решена като звуков модел на динамичен филм с остри сюжетни обрати, танцуващи енергии, пародийни елементи и лирични усамотения. В подобен план са и двете бурлески от балета на Кр. Тасков „Царе на белите“, където жонглирането с реплики и ритмичното им „заплитане“ се превръща в интригуващ звуков спектакъл. Отривисти музикални жестове и пластични линии могат да се доловят във всички пиеси от концерта „Покана за танц от двама пианисти за два рояла“. Програмата асоциира пъстър ритмичен калейдоскоп от джаз, кънтри, танго, валс и български характеристики, поднесен с инструментална лекота и завладяваща атмосфера.

Различно е клавирното присъствие в цигулковия интеграл на Морис Равел /в партньорство с Теодора Христова/. Естетическите принципи на автора са претворени с изящна причудливост и меланхолични отенъци. Звуковите образи са релефни и затрогващи, с неочаквани обрати и ярки колористични ефекти. Тук са включени рядко изпълняваната ла минорна соната /публикувана едва през 1975 г./ и приглушеният *Berseuse*, върху името на Г. Форе, осмислени в ансамблово единение от висок клас.

Много успешно е и сътрудничеството на пианистката с виолончелиста Христо Танев. В последния им сонатен концерт присъства забележителна премиера – транскрипцията на Сонатата за виола и пиано от Дм. Шостакович. Написана само няколко месеца преди смъртта на композитора, творбата носи тайнствената комплицираност на музикално завещание. Двамата изпълнители проникват с просветлена тъга в този трагичен микрокосмос и извличат от философското му съдържание почти религиозно откровение.

Като особено впечатляващи изпълнения бих открила и разгърнатите романтични форми на клавирните квинтети. Овладяването на мащабните опуси е свидетелство за необичайно високи умения, включващи перфектен синхрон, стабилна ритмична организация, съгласуваност на шрихите и прецизен звуков баланс на разнородните темброви комплекси. В почти оркестровите партитури на Цезар Франк и Антонин Дворжак пианото е и ансамблов глас, и солиращ инструмент. Ролята му на „пръв между равни“ поставя пред изпълнителя концептуални задачи, различни от тези в другите клавирни ансамбли. Пред него са изпитанията на гигантските драматургични и темпорални конструкции, необходимостта от неизтощим емоционален и звуков ресурс. Резултатът, който Елена Дикова постига с партньорите си е блестящ. Живото дихание на една непрекъсната трансформация увлича с мощни подеми и максимално наситени

кулминации. Поривистите мелодични движения бушуват с вдъхновение и страст, за да се оттекат в лирични епизоди с дискретна красота. Музикантите напускат „камерните“ пространства на жанра с изключителен заряд и звукова симетрия.

Записите за фонда на БНР са допълнително потвърждение за художествените качества на тези програми. Ще отбележа, че повечето от тях са документални, което е свидетелство за изпълнителски профил с голям капацитет и респектиращо сценично присъствие. Към споменатите вече творби трябва да се добавят записите на флейтовите сонати от Й. С. Бах /e moll/ и Ц. Франк /с Кр. Ачева/, сонатите за цигулка и пиано от С. Прокофиев /ор. 94 №2 от / и Дж. Тартини /ор. 1 №10/ с Т. Христова, три пиеси из сюитата „Спомени“ на С. Барбър /с И. Калчев/, както и пиеси от В. Стоянов, Й. Крушев, А. Комаровски, Д. Брубек, М. Мошковски, А. Пиацола. В пространния репертоарен обхват на пианистката присъстват и изпълнените с различни симфонични оркестри клавири концерти на В. А. Моцарт /A dur KV 488, Es dur KV 365/, Ф. Шопен /e moll/, Е. Григ и Р. Шуман. Осъществените световни и български премиери на творби от Г. Арнаудов, Ал. Йосифов, Ед. Елгар, А. Копланд, Д. Брубек, Дм. Шостакович, Р. Хазелдайн, Л. Владеско са също важна част от целенасочената й професионална мисия. Те илюстрират високи изисквания към репертоарния подбор, афинитет към различни музикални форми и жанрове, способност да ги реализира убедително.

В този впечатляващ низ от творчески постижения на Елена Дикова достойно място заема и дългогодишната й работа като педагог в НМА „П. Владигеров“ и НМУ „Л. Пипкова“. Тя има заслуга за професионалното израстване на утвърдени вече пианисти като Ружа Седова, Надежда Влаева, Екатерина Тангърлова, Теодора Аджарова. Дългият списък от престижни награди на нейни възпитаници /от международни конкурси в Испания, Франция, Германия, Турция, Япония, САЩ/, изяви им като солисти на различни оркестри /АСО към НМА, Русенска, Шуменска и Видинска филхармонии, камерен ансамбъл „Дианополис“ - Ямбол / както и концертните им турнета /в България, Италия, Германия/ са признание за достойни постижения. Елена Дикова отделя специално внимание на съвместното музициране и честите публични изяви на учениците си, провежда клавири семинари в Македония и е учредител на специална награда на името на пианиста Антон Диков, присъждана на Националния клавири конкурс „П. Владигеров“, Шумен. Педагогическите й принципи следват силната традиция на българската клавири школа и са израз на висока компетентност и последователност.

Освен коментираните дейности от творческия актив на кандидатката, значение за цялостното й представяне имат многобройните концертни турнета във Франция, Италия, Чехия, Словакия, Унгария, Австрия и Македония, участията й в български и международни фестивали, както и

неуморната ѝ проучвателска работа върху архива на Антон Диков. Нейна е заслугата за организирането на паметни концерти, посветени на изкуството му /в София, Пловдив, Прага, Братислава и Виена/, издаването на два компактдиска с негови записи /съвместно с Гега Ню и НМА/ и публикации за творчеството му в сп. „Българско музикознание“ и алманаха на НМА. Грижата ѝ за популяризирането на българското изпълнителство заслужава адмирации.

В заключение ще кажа, че представените в конкурса материали за творческата дейност на **гл. асистент д-р Елена Дикова** са убедителна и блестящо защитена на концертния подиум изпълнителска концепция. Те отразяват факти с категорична стойност и имат неоспоримо значение за развитието на българското музикално изкуство. Изцяло приемам заявените от кандидатката приноси моменти, които са свързани с:

- **високи постижения в интерпретаторското изкуството като солист и камерен изпълнител**
- **поддържане на интензивна концертна и звукозаписна дейност с многообразен репертоар**
- **осъществяване на световни и национални премиери на произведения от български и чужди автори**
- **активна педагогическа дейност с международно признание**

Всичко това ми дава основание убедено да подкрепя кандидатурата и да предлага на членовете на уважаемото Научно жури **главен асистент д-р Елена Антонова Дикова да бъде избрана на академичната длъжност „доцент“ по пиано** в професионално направление „Музикално и танцово изкуство“, шифър 8.3 за нуждите на катедра „Пиано“ към ТКДФ – НМА „Проф. Панчо Владигеров“.

09.01.2017 г.
Пловдив

Рецензент:
проф. Албена Димова